

Berta Golob
Osebno stališče o jeziku

Že zelo dolgo se čudim sposobnosti, da ljudje zmoremo govoriti. Menda bi tudi mi lahko zgolj hrkali, tulili, rjovel, mrmrali, zavijali ali se še kako drugače oglašali in sporazumevali. Toda te neštete kombinacije zdaj bolj zdaj manj melodično artikuliranih glasov, združenih v pomene v ne vem koliko jezikih, te me navdajo s kar veličastno grozo.

Govorim, torej sem. Še od takrat, ko sem gmajni rekla manda, vlaku pa ak.

Zmeraj sem rada poslušala, kako govorijo drugi. Zdelo se mi je imenitno, ko je neka ženska rekla, da se ji je predpasnik preklal. Nazorno sem videla, kako je šel na dvoje. Kot krunkelj, ki ga je oče z enim zamahom sekire razčesnil.

Kvada zaspana, oné, spod nog se zgub, gm'h dej, nka na tul, gor se pober, no, mau dol sed, počmu se pa uškodješ, gau treba tga otroka z ježev'm bodicam pokad't in še vse drugo izrazje iz ljudskega govora mi je že od malega vzbujalo slo po poslušanju in ponavljanju.

Ko je prišla na vrsto šola, je kaj od tega kar nekam poniknilo. Toda praznina se je brž zapolnila, in to s knjižno besedo. Branje, branje! Predvsem še pesmi, ki so se tako lepo zvočno ujemale. Pa tudi že zavest, da je poleno nekaj drugega kot koleno, da je krt tudi trk, cepec pa od obeh strani cepec.

Ko gledam nazaj, zdaj vem - malo naučeno, malo po posluhu -, da sem jezikovna dejstva na neki način doživljala. To mi je pomagalo, da v šoli pri jezikovnem pouku/slovnici nisem doživljala kakih prehudih težav, niti nisem imela v poklicu najmanjših zadreg s poučevanjem materinščine.

Toda vse to je preteklost. Vseeno, brž ko se zaveš pomembnosti jezika, se ni mogoče odreči skrbi zanj. Zato z jezikovno zavestjo živim.

Kako doživljam jezik danes? Po eni strani kar najbolj razumsko, po drugi nemara celo preveč čustveno. Prepuščam ga v nemar: naj se že razvija ta moja materinščina, kakor bo nanese čas, in hkrati me zanjo boleče skrbi. Predvsem se sprašujem, kako da ne dom ne šola ne zmoreta človeku več privzgojiti občutka za ustreznost in neustreznost, nekoč pa sta to znala, ne da bi bil kdo kdaj omenjal kake jezikovne

zvrsti. Na uho mi udarja izvotljen, izpraznjen jezik. Zlajnan in razcapan. Nekakšen poljezik. Mnogih govorcev ne razumem. Dostikrat ne vem, kaj berem, a vidim, da je napisano slovensko. Metajezik se mi razkriva kot razmetan jezik. Kmet in inženir kmetijstva govorita enako nerazumljivo in mečeta iz sebe nekakšne jezikovne oblance. Politiki bruhajo na dan same pomenske skrivalnice. Mladež tolče svojo slovanglo. Tudi pisno se je dežela že močno potujčila. S tem, ko se takole lagodno odrekamo svojemu jeziku, se odrekamo sebi. Brišemo se z Zemlje. Ponujamo se za kako arheološko raziskovanje, ampak ali bo z nami vred zagrebena še kaka posoda s slovenskim napisom? Angleško zaokrožena melodična linija slovenščine mi zareže naravnost v srce. Seveda, saj znamo poučevati angleški jezik neprimerno bolj življenjsko kot svojega. Ko poslušam nosljanje radijskih in televizijskih govorcev, mi gre na jok nad njihovo izumetničenostjo. Če prislunhem gospodarskemu komentarju, ga ne razumem. Izveski nad trgovinami mi razprodajajo domovino.

Kako da se ne zgane parlament? Kaj pa, če prava mafijskopolitična mreža skrbi za to, da slovenstvo izgine?

Kdaj pa kdaj si, čeprav nimam dobrega posluha, zapojem Brižinske spomenike.

Verjamem, da ima jezik sam v sebi neko silo ohranjanja. Usmerjevalec. Neizpodbiten vektor, ki žene razvoj naprej. Hudo pa je, če človek njegovo naravno težnjo umetno prikraja. Ne znam si zadovoljivo odgovoriti, zakaj to počne. Dogaja pa se to zmeraj takrat, kadar spusti s povodca samega sebe in se požene v brezumno hlastanje.

Če psihologi ugotavljajo, da je človek nihajoče bitje, razumem, da se nihljaji prenašajo tudi na njegovo jezikovno ozaveščenost. Krivulja se vzpenja in pada. Ne sama od sebe, ampak je povzročena in pogojena. Družbene silnice pri tem niso brez pomena.

Je slovenščina, ki jo slišim in berem, še moj jezik? Narojena vanjo, jo občutim kot kožo, ki je kdaj preveč ohlapna, drugič pa mladostno čila in napeta. Trepetam za to svojo slovenščino, včasih pa si mislim: pa naj divja kot vranec, saj se vsak konj nazadnje užene.

In stopi z zložnim korakom naprej.